DEUTSCHE WELLE
JI KA KARU

Tsabta
Kashi na ɗaya: Tsere da gudawa

Wanda ya rubuta:	Nkoji C. Muhoho
Wanda ya tace:	Maja Braun
Wanda ya fassara:	Kabir Isa Jikamshi

’Yan wasa:

Bilkisu:	’yar shekara 40
Mariya:	’yar shekara 43
Hadiza:	’yar shekara 15
Sama’ila:	ɗan shekara 17

MAI GABATARWA:

Jama'a, barkanmu da warhaka da kuma sake saduwa da ku a cikin shirinmu na "Ji Ka Karu" wanda a yau zai yi magana ne game da alaƙar tsafta da cutar gudawa. Cutar gudawa ta zama ruwan dare a nahiyarmu ta Afirka, kuma tana ɗaya daga cikin manyan cututtukan da suke yin kisa. A wannan wasa na farko za mu haɗu da Sama'ila da mutanen gidansu, wato ƙanwarsa mai watanni shida da mahaifiyarsa Bilkisu. Amma kuma suna tare da wani abokin zama da ba sa ƙaunarsa, wato cutar gudawa.
Sai a kasance da mu domin jin yadda Sama'ila da 'yan gidansu da kuma abokai suka yi gwagwarmaya da cutar gudawa, domin a san abubuwan da ke haddasa cutar da yin rigakafi kafin a kamu da ita.

Fitowa ta 1: A filin wasa a makarantar Sama'ila

Bilkisu, Mariya, Hadiza

BILKISU Yauwa Sama'ila, ƙara gudu sosai! Kara gudu, ɗana! Yi gudu!

HADIZA da MARIYA da BILKISU …ila! …ila! …ila! …ila! …

BILKISU Kai, wancan ɗana ne. Ku duba ku gani! Mariya, Hadiza, dubi! Ɗana Sama'ila yana samun nasara.

HADIZA Kai, ga shi kuma ya haɗu.

MARIYA Hadiza, ki iya bakinki! 'Yata, kin yi ƙanƙanta ki fara ƙyasa samari fa.

BILKISU Hatta ɗana? Na ɗauka aminai ne mu, Mariya!

HADIZA/MARIYA/BILKISU …ila! …ila! …ila! …

BILKISU Oooo. A'a! Haba, assha!

CHEMU Sama'ila, me kake yi haka?

MARIYA Aha, ga shi can. Ya kasa jurewa! Kin gani ko Hadiza, rago ne, yaron ba zai iya ba….

BILKISU	Kai! Dubi, Mariya, ya bauɗe, ya shiga cikin gonarki. Mene ne yake faruwa ne?
MARIYA	Wancan yaro naki wani bahago ne, Bilkisu. Ta yaya zai bauɗe ya shiga cikin daji, bayan suna daf da yin nasara a wannan gasar tsere mai muhimmanci?
HADIZA	Me ya faru da Sama'ila haka?
MARIYA	Tun da kin damu ƙwarai game da abokinki, ki taimaka, ki je ki gano abin da ya sa farat ɗaya ya gigice. Yi sauri, kafin lokaci ya ƙure mana! Yi sauri, Hadiza!

MAI BA DA LABARI:
Idan da kun ga Sama'ila a wata guda da ya gabata, za ku san cewa cin wannan gasa ta tsere tamkar wani wasan yara ne. Amma kuma cikin 'yan makwannin da suka gabata, sai kuzarinsa ya riƙa raguwa sosai, kamar marasa laka a jikin. Ko mene ne yake faruwa a gare shi? Bari mu bi Hadiza zuwa cikin dajin can domin sanin abin da yake wakana.

Fitowa ta 2: A gonar Mariya cikin daji
Sama'ila, Hadiza

SAMA'ILA	Mhmmm, mhmmm, …
HADIZA	Sama'ila? Sama'ila? Kana ina ne, Sama'ila?
SAMA'ILA	Mhmmm. Ga…ga…ga ni nan. Kar ki ƙaraso inda nake, Hadiza, ki tsaya daga nan!
HADIZA	Ka fito daga inda kake. Me ya sa ka daina gudu, kowa ya damu. Ka fito mana, Sama'ila!
SAMA'ILA	Kada ki zo kusa da ni. Na ce ki koma!
HADIZA	Me ya sa ka daina gudun?

SAMA'ILA	Ba daina gudu na yi ba. Cikina ne ya ruɗe.
HADIZA	Haba Sama'ila, kar ka zama sakarai. Ka daina gudun kuma ka kauce daga filin, ka faɗa daji. Ka fito daga wurin nan yanzu-yanzu, Sama'ila, ka fito!
SAMA'ILA	Ba zan iya ba, Hadiza. Kafafuwana sun gaza, saboda cikina ya ruɗe. Kar ki ƙaraso, kar ki shigo inda nake!
HADIZA	Kaiiiii!!! La la la! Wannan wane irin wari ne? Mmmm! Me ya mutu a nan wurin? Kai!
SAMA'ILA	Taki nake zuba a nan lambun mahaifiyarki.
HADIZA	Sama'ila, gudawa ta sake kama ka ne?
SAMA'ILA	Mhmmm… Kai! Mhmmm…

MAI BA DA LABARI:
Assha, Sama'ilanmu yana cikin garari. Abin kunya ne ƙwarai. Budurwar da Sama'ila yake son burgewa a ko da yaushe, ta same shi a cikin wannan mawuyacin hali. Kaicon Sama'ila! Yaya Sama'ila ya kamu da wannan cuta? Ko akwai wasu 'yan zuriyar Sama'ila da su ma suka kamu da ita? Bari mu bi shi zuwa gida domin samun ƙarin bayani.

Fitowa ta 3: A gidan Bilkisu
Bilkisu, Mariya, Sama'ila

BILKISU	O-ni-'yasu, yanzu yaya zan yi, Mariya? Ba ni shawara! 'Yata tana gudawa kamar ruwa. Me yake faruwa ne haka?
MARIYA	Bilkisu, na sha faɗa miki, ki riƙa dama wa Fati kamu mai kauri, zai taimaka mata wajen ɗaure mata ciki. Bari in je in dama kamu ki gani. Wannan zai yi maganin gudawar. Kuma ki faɗa wa ɗanki, ya daina yi mini bayan-gida a lambuna!

BILKISU Sama'ila, don Allah, zo ka taimaka mini da yarinyar nan! Ungo ta, ni kuma in …

SAMA'ILA Kash! Don Allah, duba abin da Fati ta yi mini. Ta ɓata mini jikina.

BILKISU Ai ƙanwarka ce. Ko da ɗan ɓata maka jiki ai ba matsala. Ai kuma ba wannan shi ne karon farko ta take ɓata maka jiki ba. Ungo wannan ƙyallen, ka goge jikinka, sannan ka jefa shi can ƙuryar.

MAI BA DA LABARI:

Tirƙashi, ga dukkan alamu cutar gudawa ta samu gindin zama a wannan gidan! Akwai gudawa kaca-kaca a jiki da kuma kayayyakin mutanen gida. Kuma suna cikin ɗakin dafa abinci. Hakan ba ya da kyau. Ko hakan zai iya zama dalilin da ya sa cutar gudawan take ci gaba da yaɗuwa a cikin wannan gida? Cikin rashin sani, wannan gidan iyali zai ci gaba da yaɗa wa juna cutar, da kuma mutanen da ke kusa da su. Amma kuma yaya batun jaririyar nan Fati?

Fitowa ta 4: A gidan Bilkisu

Mariya, Hadiza, Sama'ila, Bilkisu

MARIYA Hadiza, ajiye kamun nan a can. … Kai Sama'ila, me ya sa kake riƙe yarinya haka, sai ka ce wani ɗaurin ayaba? Riƙo mini ita nan domin in ba ta kamun.

HADIZA Mama, na faɗa miki ba kamun Fati take buƙata ba, wurin likita ya kamata ki kai ta.

MARIYA Ka ji ki ko! Me kika sani dangane da ruɗewar ciki kina 'yar shekara 15? … Sama'ila, riƙo mini ita mana!

SAMA'ILA Hankali, ba ta da … ayya!

MARIYA Don Allah! Dubi abin da ka yi yanzu! Warin sai ka ce ɓeran da ya rage.

BILKISU Kakata takan ce, idan jinjiri ya yi maka haka, albarka ce.

MARIYA Tawa kakar ta yi amfani da ruwa mai tsarki ne, amma ba kashin jinjiri ba. Hadiza, za ki kawo kamun can ko a'a?

HADIZA Dakata, dakata!

MARIYA da BILKISU Mene ne?

HADIZA Ba ki wanke hannunki ba!

MARIYA Saboda me? Ai ba gawayi nake taɓawa ba.

BILKISU Hadiza, kina jin muna da ruwa mai yawa da za mu ɓarnata, mu yi ta wanke hannuwanmu ko da yaushe?

HADIZA Fati tana fama da gudawa, kuma malama ta ce, dole mu riƙa wanke hannuwanmu a ko da yaushe domin kada mu kamu.

MARIYA Rufe mini baki, yarinya! Wannan jinjira ce fa kawai, ba wata masana'antar fid da guba ba. Za mu ba ta abinci ko a'a?

BILKISU Yanzu kuma mene ne?

SAMA'ILA Wayyo Allahna! Tafiyar dole ta kama ni.

HADIZA Cikinshi ne ya ƙara ruɗewa.

MARIYA Tun da haka ne, shi ma yana buƙatar kamu mai kauri. Hadiza, maza tafi gidanmu, ki je ki ƙara yin wani kamun.

HADIZA Ina jin akwai buƙatar dukaninsu, su tafi asibiti. Hakan Malama ta ce….

MARIYA Rufe mana baki don Allah! Malama ta ce wannan, malama ta ce wancan. Wancan yaron da kike gani malalaci ne. Kun lura da yadda a cikin 'yan kwanakin nan yake zama kawai, ba ya yin wani abu? Ba ya ma sha'awar ƙara yin gudu kwata-kwata.

BILKISU	Mariya, ke ƙawata ce, amma kuma ina jin cewa abin da kike yi wa ɗana bai dace ba. Ki ƙyale shi, ya sarara. Ki gode mana! A cikin 'yan makwanni biyun nan, ba taki yake zubawa a gonar taki ba? Kuma ma kyauta.
MARIYA	Idan takin gargajiya nake so kuma kyauta, ina samu ne daga kashin shanuna, amma ba daga wajen ɗanki malalaci ba, Bilkisu!
BILKISU	Ai dai kyauta ne, ko?
MARIYA	Yana da wari, kuma duk ya ɓata mini kayan lambuna. Ni ban ma ga abin da Hadiza ta gani a wajen Sama'ila ba, har take begenshi. A taƙaice, yarinya, na haramta miki hulɗa da yaron da ba ya iya riƙe cikinsa. Wa ya san abin da zai iya riƙewa.
BILKISU	Mariya, shin za ki taimaka mini da rashin lafiyar 'ya'yana ne, ko kuwa kin ƙudiri niyyar ƙara mini takaici ne?
MARIYA	Haba Bilkisu, yi haƙuri mana! Kin san fa wannan bakin nawa. … Fati ta yi tsit. Barci ne ya ɗauke ta? Kuma har yanzu ba ta sha kamunta ba.
BILKISU	Takan yi haka. Tana fama da gudawa, ta yi ta kuka, idan ta gaji, sai ta yi barci. Idan ta farka kuma ta ci gaba da kukan. Ta ma daina cin abinci sosai.
MARIYA	Ga alama launin jikinta ya canja. Yanzu tana kama da wani busasshen ganye!
HADIZA	Malamarmu ta shaida mana cewa ƙazanta ke janyo cutar gudawa.
BILKISU	Yarinya, me kike nufi? Kina nufin gidana yana da ƙazanta?
MARIYA	Bilkisu, kada ki ƙara yi wa 'yata tsawa. Tana faɗin abin da malaminta ne kawai ya ce.

HADIZA Malamarmu ta ce mutanen da suke fama da cutar gudawa, suna zub da dukkan ruwan da suka kamata su zauna a cikin jikinsu.

MARIYA Tsaya. Tsaya, Hadiza! Yaushe kika ƙara zama mai basira haka? A ko da yaushe za mu iya samun magani daga ƙananan shaguna.

HADIZA Ta ce dukkan wanda yake son zuwa banɗaki domin biyan buƙata, amma kuma zai je wurin fiye da sau huɗu a rana, akwai buƙatar ya ga likita…

MARIYA 'Yammata, kin fa fara ɓata mini rai!

BILKISU Zai yiwu akwai buƙatar mu nemi shawarwari daga surukina Adamu da kuma matarsa Likita Husaina. Kin gane ai domin kada mu yi sakaci.

MARIYA A'aha! Ai kuma sai ki yi!

MAI GABATARWA:

Shakka babu, gidan su Bilkisu yana cikin ƙunci. 'Ya'yanta ba su da lafiya, ga shi kuma Hadiza wadda ga alama ta fahimci mummunan halin da suke ciki, ba a sauraren shawarwarinta. Masu sauraronmu, yau a nan za mu dasa aya a cikin wannan shiri. Sai kuma a mako na gaba in Allah ya kai mu inda za ku ji ci gabanshi. Kafin nan kuna iya sauraronmu a adireshinmu na yanar gizo, wato www.dw-world.de/lbe.